

II

ПИСМА ПЕТРА I ПЕТРОВИЋА ЊЕГОША

(Исписи из Државног архива у Задру)

Настављамо са објављивањем писама Петра I на која смо наишли у Државном архиву у Задру и која нам пружају пуно драгоцености за освјетљавање епохе нашега великог државника. Напомињемо да ове документе саопштавамо новом транскрипцијом. У ма смо унеколико измијенили и интерпункцију Петра I, јер је на понеким мјестима била немогућа. О личностима које се спомињу у овим писмима могу се наћи извјесни подаци у претходним двобројима „Историских записа“.

Како смо нашли у Државном архиву у Задру велики број оригиналних писама Петра I-га и других разних црногорских поглавица из оног времена, намјеравамо да из издамо као посебну књигу с предговором и коментаром. Нашли смо у Библиотеци Државног архива у Задру разне алманахе и шематизме на њемачком и италијанском језику помоћу којих ћемо моћи да одгонетнемо имена и занимања ондашњих аустриских чиновника који су стајали у вези с Петром I и другим црногорским старјешинама.¹⁾

Ј. Миловић

Петар I С. Орловићу

29. III. 1816

Мој љубезни Орлићу,

Поздравите с моје стране мило и драго господина колунела²⁾ и господина Дабовића и предајте приложеноје при овому писмо поради Прела Ђиканова писано, ја желим да се учини из сљедованије чисто како је било у ону згоду када је он пушку опалио на Мариновића и ранио Столивљанина, и то да буде пред лицем господина

¹⁾ У Археолошком музеју у Сплиту нашли смо велики архивски материјал који се односи на епоху Петра II Петровића Његоша. Међу тим се материјалом нарочито истичу два дневника од Едуарда Грија (Griez de Ronse) из 1841 и 1842 г. који бацају јаку свјетлост на живот и рад писца "Горског вијенца" и "Луче микрокозма". И тај за нас необично драгоцен материјал смо већ исписали.

²⁾ Петар I пише понекад "колунело", а понекад "колонело" = пуковник.

колунела, гдје се могу скупит сједоци кои су се при тому случају намјерили от Приморја и Черне Горе, јер ми те сједоке овамо сабрат не можемо, и ако господин колунел будет согласен, доћи ће тамо четири Његуша и Ђико Милов, да за то виде с онијема приморцима које речени господин забиљежи, зашто други Черногорци нијесу вјешчи изван Његушах, пак су и далеко и више би кхело харчит, а та злосретник нема нишча. За башчину моју на Грабовац нијесте ми писали како сам вам препоручио, хоће ли је купити Вухшићи и остали, оли ће је оставит да је други људи купују, не оставите за ово споменут и мене увједомит,¹⁾ кои јесам

На Цетиње,
марта 29, 1816.

ваш доброжелатељ
Петрович.

Петар I С. Орловићу
3.IV.1816.

Благородни господине,

Разумјећете од истога кои вам ово писмо донесе како је у Његуше једна смутња учињена поради покрађе која се насочила на некога Стијепа Газетића из села Залазах, кои се находи у Пераст будући поша за морнара на брод Стијепа Перова Ораховчанина, тога ради вам препоручивам да от стране моје молите господина полковника и кавалера барона от Лој шчо би учинио милост завијети да речени Газетић дође дома за оправдат се чисто ако буде прав от поменути покрађе или да покраћу и осудбину²⁾ плати ако буде крив и приђе тога да му не би допушчано било из Боке изићи. Доћи ће сутра сердар Ђико су четири Његуша поради Прела Ђиканова како је господин полковник изволио согласен бити на моје требованије и у ту згоду може углавити ден³⁾ кад ће се Баице с кнежином Тујновићи мирит.

В прочем ја јесам

На Цетиње,
априла 3, 1816.

ваш доброжелатељ и слуга
М. Петрович.

Петар I С. Орловићу
29. IV. 1816

Љубезни Орловићу,

Сутра ће бити овдје главари од Катунске и Ријечке Нахије и по общчему согласију хоћемо прекинути коресподенцију с извјестним

¹⁾ Увједомит = обавијестити.

²⁾ Осудбина = пресуда.

³⁾ Ден = дан.

вам человјеком, поздравите с моје стране љубитеље мира и обћене тишине и вјерујте шчо ја јесам, љубезни Швабић,

Цетиње,
априла 29,
1816.

ваш истинити доброжелатељ
Петровић.

На полеђини стоји:

„Его високоблагородију господину колежскому асесору Орловићу
у Котор“

Петар I С. Орловићу

2. V. 1816.

Високоблагородни господин,

Шиљем ви приложено писмо на име г-на мајора Дабовића, такођер и два ширита от башчинах церковнијех на **Грабовац** које ћете продати и приказати истому гдну и препоручити му от моје стране да би учинио љубав наредити да нитко церковне земље не работа гриђе него ли динаре донесе и книгу от куповице прими, јер чујем да су Вукшићи земље преорали, а динаре донијели нијесу, в прочем драго вас поздрављам и остаем

Цетиње
2-га маја
14-га 1816-га

вашега високоблагородија
покорни слуга,
М. Петровић

Петар I С. Орловићу

14. V. 1816.

Љубезни Семен Петровић,

Пише ми Буровић за Паштровиће и за Берчелъане говорећи да би ваљало из коријена пресећи начелне узроке од смутњи, и чинит да свакому своје буде повраћено шчо је једна страна другој уграбила. Ово је баш један случај кои ми даје прилику да му пишем оно шчо смо мислили писати, но будући нијесмо отправили извјестноје вам писмо ваља да причекам до друге згоде докле речено наше писмо буде отправљено. Међутијем препоручујем вам, да кажете Буровићу како сам послао нарочно Стефана Лазаровића у Верчели поради истијех посалах за које ми пише и кад се поврати, тадар ћу на његово писмо одговорити, али бих рад био да приђе тога отправимо наше после гдје сљедујет, јер ако би дјело до мира међу Паштровићима и Берчелъанима дошло, желим да будет тому начелници они кои о миру раде и кои су остале мирове чинили, ако би на то njihova воља била.

В прочем јесам ваш доброжелатељ
М. Петровић

На Цетиње,
маја 14, 1816.

Споља стоји: „Его високоблагородију господину мајору Орловићу у Котор“.

У овом писму налази се једна цедуља од Петра I, на којој стоји ово: „По окончању мојега писма ево примих и друго писмо од означенога чловјека и у ово получено писмо примјечавам некоје учтивство којега приђе не бјеше, ваља да је нешто ново, али нова лудитическа хитрост, но како је гођ, добро је имат на памети написану стару пословицу, ако вук промјенива длаку, али ћуд нигда премјенити неће, није пак од заборављења ни она нашега Југовића, као добро знате“.

Петар I С. Орловићу

16. VII. 1816.

Љубезни Симо Петрович,

Прочитавши отвјет¹⁾ на писмо господина генерала Томашића, којега сте ви сочинили, ја сам га подписа, и ето га вам обратно при сем пошилем да га по првој okazji²⁾ отпратите.

Не заборавите приђе вашег повраћења говорит за овога светогорца и за његову матер и сестру да би им дозвољено било морем поћи, да опет писмено не безпокоимо наше пријатеље које љубезно поздрављам и остајем

Цетиње,

јула 16,

1816.

Споља:

ваш доброжелател
планински старец

„Его високоблагородију милостивому государју мојему господину колежскому асесору Орловићу у Котор“.

Петар I С. Орловићу

19. VIII 1816.

Љубезни Симо Петрович,

На писмо јучер мноју полученоје при вашему листу не могу приђе одговорити него ли будем имао разговор с Црногорцима от Катунске и Ријечке нахије при общему нихову овдје собранију, које смо назначили да будет сјутра.

Разумјели сте како је украден један вол наш на освић четвертога числа текућега августа из куће с Стањевићах, за којега приступи сок³⁾

¹⁾ Отвјет = одговор.

²⁾ Оказија = прилика.

³⁾ Сок, "...онај који пронађе лупежа који је што украо или друго како зло учинио. Кад се снамо коме што украде, он објави шта ће дати ономе који му лупежа пронађе (и ово што му се даје зове се **социбина**). Сок, да се не би с лупежом без невоље омразио и да би се ствар тајно свршила, пошаље каквога човјека те му каже да неко зна да је он то и то украо, већ нека иде те се мири на лијепо с покраденијем. Овај човјек којега сок шаље лупежу зове се **сокодржица**" (Вук, Српски рјечник, Београд, 1989, стр. 721).

и узе 40 талијерах сочбине, говорећи да га је истинито украо Марко син Станка Прентовића с Браићах. Ја сам послао с мојем писмом Стефана на Браиће за не досађевати господину колонелу, препоручио сам кнезу и главарима да призову Прентовића и да га питају, пак да ми кажу његов одговор, и они су га питали, но он по обичају лупешкоме каже да вола украо није и зариче се у стотину цекинах, а сок пође да изиде пред два Браића и да им каже сву истину како је било, ма хоће узети више сочбине, и ако се Прентовић не кће признат и казат граво, хоће сок изист јавно да му у очи рече, али чујем да је лупеж камјерен с Спичанима шчо скорије поћи пут Цариграда, тога ради поспјешавам препоручити вам да бисте от моје стране просили господина колонела да би изволио дати наредбе кому следује да реченога Прентовића уставе и арестују, такођер и да би соку једному оли колико их буде слободно било у Будву или ће хоће у државу ћесарокраљевску доћи, и лупежа за руку ухватити да објаве његова дјела, јер није овога једнога вола мојега украо него јошч неколика, и све је у Бар продао, настојте дакле за ово колико боље и скорије можете докле лупеж није побјега. Рад бих да се ова ствар уберзо отвори и да соци изиду како и желе пред људима војенијема и грацкијема, ако се данас Прентовић не признаде пред више поменуте два Браића, но како гођ буде, молите да будет арестован¹⁾ докле се ствар очисти, и ако буде прав, ја ћу платит његову напаст по обичају от ове двије краине, ако ли се нађе крив, како и јесте без сваке сумње, то стои у власт вишеречену да чини мојега вола и остале трошкове намирит, поздравите ми љубезњејше господина колонела и господина Дабовића и будите увјерени шчо ја јесам

На Цетиње,
августа 19,
1816.

ваш доброжелатељ и слуга
М. П. Петровић

На полеђини овога писма стоји:

„Его високоблагородију милостивому государју мојему господину колежскому асесору Орловићу у Котор“.

Петар I С. Орловићу
22. VIII. 1816.

Љубезни Орлићу,

Ја сам намјерен послати Јакова у Церницу сутра поради убјежавшега у Глухи Дол злодјеја²⁾ Тодорице, а на Кчево иде кулук от Катунске Нахије нарочно за кастигати³⁾ Бура Горчилова кои је ранио цесаро краљевскога солдата, но докле се поврате и докле разумијем шчо су

¹⁾ Арестован = затворен.

²⁾ Злодјеј = зликовац

³⁾ Кастигати = казнити.

на обије стране учинили, не могу ништа одговорити на писма вам извјестна.

Благодарим господину мајору Дабовићу и вам за настојање да буде арестован Прентовић који је мојега вола укра, а што се тиче до сочбине, нити је много дато, нити је у то икаква злоупотребленија и сумње да је итко други ишча узео, нако сами два сока, кои су казали да је речени Прентовић ономланих једнога вола, а ланих другога у Бар продао, пак и овога најпоследњег саде, дакле није сочбина за једнога него за три вола дана, а сувише зашто је врата от куће под бравом у два пута сломио и учинио да моја кућа није сигур(н)а. Истина је што соци не утврђдавају за перве два да су мои нако само то да је он обадва догна у Бар и продао комардару¹⁾ барскому, а ја знам да су у четири годишча пет воловах моијех са Стањевићих украдени, кои су слободно ваљали 50 цекинах и да је ови исти лупеж приђе неколика годишча украо једнога мојега вола, којег је лехко плагио, дакле, није трудно вјероват, да је он и остале покрао, а најпаче, по тому што су у Бар продани, како и сви последни и што у оно вријеме кад су мои волови гинули, није било чути икога кои би вола украдена искао и тако истинито мислим да није друге него моје волове продава у Бар. В прочем остајем љубезно поздрављајући моје пријатеље, кои јесам

На Цетиње,
августа 22,
1816.

Ваш доброжелатељ
М. Петровић.

Споља

„Его високоблагородију милостивому государју мојему господину колежскому асесору Орловићу у Котор“.

У овом писму налази се једна цедуља Петра I на којој стоји ово:

„Примио сам писмо од Ђура гувернадурова из Адеса²⁾ от 8-га числа минушега јула, у које ми пише да ће скоро доћи овамо и да је био от министра иностраних дјела графа Неселрода лијепо принјат³⁾, и от све господе до кога је доходио, али се жали на злодјеја Вучетића, да је из Беча доша у Адес и узмутио Хумце, да не буду согласни населити се на казачких правах обећајући им да ће бит дворани ако њему даду полномочно писмо да се он за них стара, које су му и дали, и тако је против Радонића писа, спомиње ми једнога мојега и народњег пријатеља. Мислим да је то на(!) Мазаровић и каже да носи нека писма на име моје, која није мога другоме повјерит. Ја желим да што скорије дође“.

¹⁾ Комардар = месар, касанин.

²⁾ Адес = Одеса.

³⁾ Принјат = дочекати, примити.

Петар I С. Орловићу

2. X. 1816.

Љубезни Симо,

Разумијући из вашег писма синоћ мноју¹⁾ полученога да је господин генерал губернатор и кавалер барон Томашић намјеран сјутра у Будву, а из Будве обратно морем поћи, ја крајње сожаљеју шчо при овому желајемому случају не могу поспјет за имати ту чест коју сам сердечно желио да се с ним персонално видим, јербо не смијем, како је вам извјестно, оставити собрани овдје против Баицах народ, којег имаде близу двије тисуће, а данас чекамо војеводу Вукотића с далнијема Катунјанима за окончати ова дјела која смо започели с споменутијема смутливцима.

Поздравите с моје стране господина Томашића којему желим срећно путовање и свако повољно добро, нека буде увјерен да ја нећу пропустит по возможности мојеи нишча шчо би могло послужит к ползи²⁾ ових народов и к чести и славље наших монархов. В прочем јесам

На Цетиње,
октобра 2,
1816.

ваш доброжелатељ и слуга
М. Петрович.

Споља:

„Его високоблагородију господину колежскому асесору Орловићу
у Котор“.

У овом писму има једна цедуља на којој је написао Петар I ово:
„По вашему отјезду пођоше сви Церногорци пред церквом у Баице и у куће баичке, а на пет урах ноћи дође глас да ће Турци ударит у суботу ујутру на жупу Цеклинску и на Олеч, и ова наша војска по ноћи пође и приспје на речена мјеста, но не будући турске војске дошло нако једна стотина људих у Жабљак за стражу, опет се јучер ујутро наши повратише за сввршити дјело с Баицама, које су ограничили да већ не могу имати силе самоволне. Дали су Конак и Дони Крај под обрану његушку, а с Његушима да буде и Ријечка Нахија, разрушили су алианцу баичку и њеклићку, учинили су да се Хумци населе на један крај у Хумце и да црква насели кога хоће изван Цетињанах, и ако би Баице најмању зађевицу учинили Доњекрајцима оли Конакчијама, да кликују Његуше и Ријечку Нахију, ускоке баичке кои су у Спуж и у Бар ко ухвати да бије слободно, чекамо Мића Драгова за окончити ове после договорно и за утврдити слогу земаљску, но како је Мићо у Грахов, не знам хоће ли скоро доћи“.

¹⁾ Мноју = мног.

²⁾ Полза = корист.

Петар I С. Орловићу

4. X. 1816.

Љубезни Симо,

Ето вам шаљем писмо које ћете послати господину генерал губернатору Томашићу. Ја жалим што се не могах с ним видјет. Рад бих да пише Двору и да знам би ли Двор примио у своју Државу на поселеније извјестне вам смутливце и друге сиромаше црногорске кои су принуђени ходит у турску земљу, јер би ми се чинило кад би ови сиромаси пошли у цесарску земљу колико да су на своја мјеста ће су се родили. За ово преноручите от моје стране господину колонелу којег љубезно поздрављам, да би он господину губернатору напоменуо, јер кад би тамо могли поћи, не бих пушчио да иду на другу страну. Поздрављам господина мајора Давовића и војеводу от циркула, а вас чекам скоро овамо и остајем

На Цетиње,

октобра 4

1816

вас доброжелатељ

Петрович.

Споља:

„Его високоблагородију господину мајору Орловићу у Котор“.

Петар I С. Орловићу

7. X. 1816.

Љубезни Орлићу,

Ето шаљем Иванчика тамо кои ће вам словесно¹⁾ јавити све што се свамо учинило и како су јучер доходили баички главари молећи да им пут нађем и да их преселим на коју страну у турску земљу, ви знате колико је сиромашји у Дони Крај кои су храну од овога манастира прошлијех годишчах получили, а ово годишче нијесам у состојаније²⁾ да их храним, но како сам вам приђе писа, рад бих ако је могуће да се преселе у цесарску државу у коју толико силе нашега народа благоденствујет³⁾ и јест ли бих совершенно знао да може то бит ја бих и остале оставио да не иду у Косово куда су почели Церничани ходити и све бих обратио тамо, али по отговору господина генерал губернатора Томашића, докле от Двора повеленије⁴⁾ дође биће боим се продолжително много, пак и то не знам хоће ли господин губернатор Двору о том писати, него питате господина полковника којег љубезно поздрављам, и ако он знаде, пишите ми да се умијем владати

октобра 7,

1816.

На Цетиње,

ваш доброжелатељ

Петрович.

¹⁾ Словесно = усмено.

²⁾ Состојаније = стање.

³⁾ Благоденствуват = живјети срећно.

⁴⁾ Повеленије = наредба.

На полеђини овога писма стоји:

„Его високоблагородију милостивому государју мојему господину колежскому асесору Орловићу у Котор“.

У овом писму налази се цедуља од Петра I на којој стоји ово: „Читајући приложеноју при вашему писму копију, ја не находим нишча шчо би нас могло обрадовати.

Драго ми је шчо сте се с капи(тан)ом Савом помирили, али ми је жалостно шчо он не получава пенсију, ја сам га совјетова да не иде у Русију до пролећа будући су путови у зимња времена веома трудни, особито за человјека стара.

Да ви је препоручен Иван Шпадијер, постарајте се и за Тома Чањевића и Пера Ђокића да би им дозволено било да се могу слободно дома повратити и безопасно живјети.

Ако се не би капитан Сава уставио до пролећа, пишите и препоручите от моје стране наша дјеђа грофу Капо Деметрији колико боље можете и пошлите ми да подпишем и запечатим, нека и то иде безкористно како и ова перва. Ја бих Разумоскому писа, али он није у ниједној служби и не знам чисто је ли у Беч“.

Петар I С. Орловићу

10. X. 1816.

Љубезни Симо,

Ја сам у приложеному овдје извјестному вам писму нешто прибавио, а шчо се до изгнанацах тиче оставио, како ћете видјет, пак запечатит и предат господину капи(та)ну от Супе с препорученијем да би радио скори отговор получит, којег, како и господина колонела, и мојег старостију сопреженога друга Дабовића сердечно поздрављам и желим да би нихов дух управља пограничне после без заразителнога духа которскога, кои како примјечавам из получајемих писем уноси неке зачепице и крјучке¹⁾, да би ми не могли к желајемому спокојствију обоих народов успјеват и ако унапријед возпосљедује овако, трудно ћемо успјети јербо ја за покрађе коијема се лупежа не знаде не могу отговарати, мене су покрадени волови и картофала са Стањевићах и пчеле испод Маинах, али ја не могу гуверну за такве ствари писати да лупеже тражи, него се покрађе ишчу сочбином, како и ја шчо сам иска и наша Лупежа на Браиће, кои ми је три вола украо, знам да у наша мјеста има доволно лупежах, но и у Приморје имаде таквијех кои краду и говоре да Черногорци покрадоше и под тијем именом остају мирни, бићете примили Пламенчево писмо и разумјели шчо пише за краву Андровића, и ако господ. капитан не буде согласен

¹⁾ Крјучке = смичаљце.

да се учини состанак међу Паштровићима : Церничанима у присудствије господина Дабовића или другога мирољубива официера кои дјела и обичаје от пограничне познаје, ми ћемо све вишу главобољу имат, јесам

На Цетиње,
октобра 10,
1816.

ваш доброжелатељ
М. Петрович.

Петар I С. Орловићу
21. X. 1816.

Љубезни Симо,

Ви имате разлог по писму господина Пламенца и Пера Богданова опасат се от злијех људих, готових на свако злодјејаније које би смјели учинит, и ми се чувамо от ниховијех ускоках, кои су ускочили ланих и кои би могли како људи празни ускочит у турску земљу и испутичке убити кога, а шчо се тиче до осталијех кои мисле стојати у Баице, они не смију нишча учинит, нако да сви погину, ако ћете на Стањевиће доћи, пишите ми кад мислите овамо, јер ћу послат ову момчад да дођу с вама, ако ли се по чему вратите у Котор, узмите неколика Његуша да иду с вама и не бојте се, в прочем чекајући ваш одговор остајем

На Цетиње,
октобра 20,
1816.

ваш доброжелатељ
Петрович.

У овоме писму налази се писмо сљедећега садржаја:

„Драги Орлићу,

Поздравите с моје стране господина капитана от циркула и за кућу у Будву говорите како знате. Молите га и за оне два Кусовца с Зачира шчо су у тамницу, ако би могуће било да их пушчи, не бих за них споменуо, но како су Кривошијани убили njihова брата о чему и ви знате, рад бих да се то умири и принудио сам Кусовце те су ми дали ријеч да ће се умирит.

Ваша је роба из Котора донесена јучер овдје, и ја вас чекам да скорије дођете, јер ме жеља да те ухватим за чупе.

октобра 21,
1816.
на Цетиње.

твој доброжелателни
Петрович.

На полеђини стоји:

„Его високоблагородију милостивому государју мојему, господину мајору Орловићу у Будву или ће буде“.

Петар I С. Орловићу

18. XI. 1816.

Љубезни Симо,

Из приложенога писма можете видјети шчо ми господин Пламенац пише в разсуждении састанак берчелскога и паштровскога. Ја мислим да би најљевше било шчо би ви о том с господином капитаном от окружности поговорили и углавили ден у кои би састанак могли учинити и ако би ходо вријеме на забиљени ден препјатствовало, а то по њем перво кад лијепо вријеме учини, но у такви начин заљало би да офицер кои ће у присуствије бити за благовремено будет с наредбама послан и да мене извјестите како бих ја такођер неколико днени унапријед мога послати наредбе у Церницу да будут справни на састанак поћи, дакле ја ћу на то отговор чекати и по њему потребне мјере предузети.

Писали су ми Његуши поради Јова Чавора сина, којег су у Будву ухватили и у Котор послали, гдје се и сад под арестом находи, но за какву кривицу истинито не знадем, него желим знати,

На Цетиње,

ноемвра 18,
1816.ваш всегдашни доброжелатељ
М. Петрович.

Споља:

„Високоблагородному господину мајору Орловићу у Котор“.

Петар I С. Орловићу

21. XI. 1816.

Љубезни Симо,

Из первога оvdје приложенога писма усмотрјет¹⁾ можете шчо ми Пламенац пише поради састанка берчелскога и паштровскога, а из другога ћете разумјети шчо сок говори за вола мојег прошлога годишца украденога и убијенога пред Рождество Христово у кућу Бошка Суђића на Кастро у Паштровиће. По первому види се да Берчелани не хоће разумјети правичне разлоге и наредбе моје за собствену корист нихову и за общчу ползу и мирноћу пограничну учињене и да је безуспјешно старат се о састанку како смо се досле старали, ја жалим шчо сам вам писа да с господином капитаном от циркула о том говорите и да састанак углавите кад Пламенац овако пише, да би се мога крвљу облиги. Не знам јесу ли сви Берчелани и сва Церница једнаке мисли и не могу вјеровати да ће на то согласни бити, него ћу писат свијема Церничанима да видим шчо ће ми одговорити. Међутијем ваља састанак да отложимо до њихова отговора кои ако будет противен пограничној тишини, биће за них саме. Јесам

На Цетиње,
Ноем. 21, 1816.ваш доброжелатељ
М. Петрович.

¹⁾ Усмотрјет = видјети.

Петар I С. Орловићу
21. XI. 1916.

Мој љубезни Симо,

Ја сам прекојучер примио писмо од господина капитана от циркула из којег разумијем како је Бошко Суђић из Паштровићах арестован поради мојега вола у његову кућу убијенога и како се он правда говорећи да то није истина. Ви ћете разумјети из Пламенчева писма како сок каже и утврђава.

Перво да је Марко Станков Прентовић прошле године пред Бошки догна вола на Кастио Бошку Суђићу и да су га у Бошкову кућу убили, и Бошко је от истога мяса харчио на свадбу о Шепању дне. Дао је Прентовићу пет талијерах и чапру назад, а остало је за њега било. Сувише исти сок каже да је Суђић пратио реченога Прентовића у Бар и да му је помага ћерати мојега вола минувшега љета украденога и напоменутога Марка Прентовића насоченога за којег се и признао.

Сок који је овога љетошњега вола насочио, за којег сам дасочбине талијерах 40 и сувише осталог харча шчо је било добављајући соке и држећи их пет данах на мој трошак тако и сокодржице, буду се Прентовић не хоћаше признат, говори да је означени Прентовић назад три годишча догнао и продао на комарду¹⁾ једнога вола у Бар, а изнад два годишча другога, овога је другога догна с Машана Прентовића сином из села Пријевора из Гербља, али му имена није знао, нако само да је Машанов син и да је имао нож бјелокорац на који је била једна кора сломљена и пласицом от жуте мједи превезана, ктио је нож у Бар продати, али не могући се погодити пије га прода, знаће сви Пријеворани по томе ножу који је то Машанов син, а знаду га и Браићи.

Ови сок потврђује све вишсречено за три вола, да је истина и увише да је Бошко Суђић ходио с Прентовићем у Бар ће су обоица уједно погодили и продали вола љетос украденога, истому касалу којему је Прентовић перве два вола продао, обадва јесу согласни у праћење Суђића и једнако кажу да је у Бар ходио и ово је истина. Јер су га очима видјели на Преображеније минувшега љета у Бар кад су последњега вола продали.

Дакле Суђић неправо каже, говорећи да није нако само до границе Прентовића пратио, и како то неправо говори, тако и за вола неће истину без принуђенција казати. Мене се чини да би потребно било саставит све ове лупеже уједно и свијема казати њихова дјела.

Ја бих Вукала тамо посла, али је болестан, а шчо ми пишете да сока у Котор пошљем да се суочи с Бошком Суђићем, то није могуће по обичају здјешних народоу учинит, јербо сок има бити сакривен и необјављен нако кад који лажаво сочи, оли кад сам доброволно хоће на глас излсти, но исто не бива на малу него на велику сочбину, зато бих рад да господин капитан пошље Суђића у Будву и нареди Виц-

¹⁾ Комарда = месарница, касалница.

ковићу да добави Прентовиће пак у ма(на)стир наш у Маине ја ћу послати Јакова и попа Јока да се састану и да виде за све по обичају от краинах. Међутијем и за вазда јесам

Цетиње,
ноем. 21, 1816.

ваш доброжелатељ
М. Петрович.

Петар I С. Орловићу
30. XI. 1816.

Љубезни Симо,

Пише ми господин капитан от циркула, да је обратио своје попеченије¹⁾ к трибуналу поради Церногорацах под трибуналским судом находјашчих се и да ће се унапријед старати за нихову срећу. Ја му благодарим с приложенијем овдје писмом, а с другијем отговарам да Браићи кои су назад 5 недјељах из Цариграда дошли нијесу у Церну Гору, него у своје куће на Браиће и данас, и не само они шест о коих ми пише, него и други два кои су послјед дошли.

Силао сам два пута за вола поборскога у Баице, они говоре да ће се заклет за свако браство по два чојка које Побори забиљеже кои ли заклетвом не оправда своју браћу, да вола плати, а по свакој прилици види се да је у Баице догнат, но се не зна кои су га догнали.

Ја сам посла попу Јоку, да углави кмество с Вицковићем за наше волове. Послаћу кнеза Вука и Сима Вербицу у кмество от наше стране. Поздравите љубезно господина полковника, тако и господина капитана, нека ми не замјери шчо му на нека писма отговорио није сам чекајући од Цернице и от Цуцах отговор на моја писма, јесам

Цетиње,
ноем. 30,
1816.

ваш доброжелатељ
Петрович.

Петар I С. Орловићу
7.XII.1816.

Љубезни Симо,

Примио сам от господина Ника Радонића ово писмо, које вам при овому листу шаљем, да видите шчо ми пише поради жита шчо је један капитан Грек, росијски поданик по његовој молби довеза на Росе за Церногорце, али не именује цијену, тога ради шиљем Вукала да пође жито видјети и цијену узнати, будите му помошчници у тому послу и другому шчо ће вас молити пора(ди) своје браће и Шпиљарах да би се умирили за једну рану коју су Шпиљари Томићима дужни.

Разумјели сте из првога мојега писма како сам посла Мркоја Милића у Цуце с писмом ради Николе Манојлова сина и његове дружине кои су у Рисан ходили у краћу. И ево синоћ дођоше овдје

¹⁾ Попеченије = брига, старање.

главари цуцки и бјелички којима сам најжесточијем начином запријетио, ако не стојаше с миром да ће дочекат на себе оно што су Баице дочекали, и они се подхватише да хоће мирно стојати са сваким ћесарским судитом¹⁾ и на преступника да ће најпрви бити да буде кастигат, послао сам Стефана у Ријечку Нахију, да траже ко је писао Браићима и Маинима на име свијех главарах писмо поради лупежах кои се у тому граду налазе у тамницама и данас ће састанак бити од све Нахије, али би се најбоље знало ко је писац кад би ви могли учинит да исто писмо буде мене послано само да видим, пак обратно да га пошљем. В прочем љубезно вас поздрављам и остајем

Цетиње,
децембра 7,
1816.

ваш доброжелатељ
М. Петровић.

Споља:

„Его високоблагородију милостивому государју мојему господину мајору Орловићу у Котор.“

Петар I С. Орловићу
15. XII. 1816.

Љубезни Симо,

Ја сам отложио не послати за сада ово писмо господину генерал губернатору Томашкићу докле ви дођете овамо, за синове Шуња Пешканима могло би бити да су дионици од плијена турскога за којегамии господин капитан од циркула пише будући су Катуњани с Требињцима у рат, али истинито не знам прије него ли пошљем у Трешњево чојка да чисто види и узнаје истину, међутим повраћам вам писмо Браићима и Маинама на име све Ријечке Нахије писано, и остајем

Цетиње,
децембра 15,
1816.

ваш доброжелатељ
М. Петровић.

Споља:

„Его високоблагородију господину мајору Орловићу у Котор.“

У овом писму налази се једна цедуља од Петра I следеће садржине:

„У ови час примих сетенцију за наше волове, у Будву учињену, и разумјех да је Бошко Сућић поша у Котор, молите од моје стране господина капитана од циркула да га не пушчаје дома прије него ли подмири талијерах 60, што су кметови судили да он има платити“.

¹⁾ Судито = поданик.

Петар I С. Орловићу

21. IV. 1817.

Љубезни Симо,

У ови час примих ваше писмо и контрате за друге 200 Доњекрајаца учињене које нијесам јошч прочитао, него видјећи шчо ми за трећи брод пишете, спјешим да вам јавим скорије и пошљем по оказии која ми допада за не силити чељаде нарочно шчо не бисте контрат чинили, докле видим шчо ће Баице рећи за које сам у ови мах, како и за Доњекрајце посла да сјутра сви дођу овдје и да се преброје кои хоће ходити да чисто знамо, али ево муке, шчо за готове новце нишча продати не могу, нако за закладе,¹⁾ и то преко мјере јевтино продају и неће боим се за трошак скупит шчо требају.

Ако можете и видети прилику, добро бисте учинили да проговорите не би ли пушчили жену Вукца Чукова Очинића будући и он иде с Доњекрајцима.

За коње ћемо сутра послат да их доведу из Бобије, драго ми је да скорије дођете овам кои јесам,

Цетиње,
априла 21,
1817.

ваш доброжелатељ
Петрович.

На полећини стоји:

„Его високоблагородију господину мајору Орловићу у Котор.“

Петар I С. Орловићу

13. V. 1817.

Љубезни Симо,

Знате како сам ја писа господину капитану от циркула на отговор његова писма да Дубљани от Бјелицах не четују око Доброћанах, него да Цуце и Предишани приносе лажи Доброћанима на једну страну, говорећи да им Дубљани пријете, а Дубљанима на другу, да Доброћани дају мито Цуцама и Предишанима да бију Дубљане, ја сам мислио да се по мојему писму неће већ те лажи вјероват, али ево синоћ дође Мркоје Вукотин из Дуба самочетверти, жалећи се да су Доброћани уфатили три Милића у Котор и ставили у тамницу, ови четворица подлажу своје животе у свијех Дубљанах и све сиромашко имуће, ако се игда нађе истина да буде и један Дубљанин ходио у чету да учини икаква зла Доброћанима, да они имају платит главама и имућем, зато вам препоручавам да зборите с господином капитаном за ови поса, јер пошчо они вјерују, да Дубљани четују и пријете Доброћанима, ваља вјеровати и то да су Доброћани давали прах и олово Цуцама да бију Дубљане и да су

¹⁾ Заклад = залога.

дали сто цекинах да погине Томаш Симонов, а другу стотину да обећају за смрт Томашева брата Матана. Ја се не бих ни за кога подхватио без чиста разлога, али по свему видим да је овијем сиромасима сад напаст од Доброћанах, и ако на ови начин будемо напредовали, неће нишча добро бити. Зато вас молим да настоите ако је могуће шчо би те сиромаше пуштили.

Поздравите с моје стране нашега драгога пријатеља господина колонела и пиштите ми хоће ли скоро полазит.

Цетиње,
маја 13,
1817.

Ја сам ваш доброжелатељ и слуга
М. Петрович.

Споља:

„Его високоблагородију господину мајору Орловићу у Котор“.

Петар I С. Орловићу

14. V. 1817.

Љубезни Симо,

Ја вам у скорости повраћам карте које сте ми чрез Ђура Цуцу послали подписане, а у писмо губернаторско запечатане изван свидјетелства¹⁾ које служи нашему Иву за доказателство колико је новацах примио, а шчо смо у рачун фалили од новацах које су мене Његуши и Теклићи дали, у то ја нијесам крив сам него и ја и ви јербо сте ви рачун чинили и колико сте рекли понети, шчо је Јаков чинио, толико сам талијерах дао, и ево по истому Цуци данас шиљем талијерах 17, како ми пишете.

Поздравите, молим вас, господина полковника, којему от свега сердца желим свако поволно добро и пошчене, а при том и скоро, по његовом, а не по которском желанију к вам повраћање, поздравите и нашега Ива да им Бог да срећно путовање и нека рече Неноју нека вјерује да ја његову кућу нијесам дао Мартину Гаврилову да се у њу насели нако само до Петрова дне да стане и да жито от похаре брани и шчо је његова кућа и Новака Никчева и Вука Богданова и Ђеранића и Гаровова у Хумце те остају вјечно за церкву да се жито церковно у нима купи и суши.

Цетиње,
маја 14,
1817.

Ја сам ваш доброжелатељ и слуга
М. Петрович.

П. п. Пошчо испратите господина колонела и кад се раздвоите, загерлите га и от моје стране, пак дођите овамо.

¹⁾ Свидјетелство = свједочанство.

Петар I С. Орловићу

22. V. 1817.

Љубезни Симо,

Доходио је овдје Новак Жутковић јучер, који се никојако уставити не хоће да не иде на поселеније¹⁾ у Русију, доћи ће и тамо да нас и казаће ви своје намјереније, да ви је препоручен, да збринете с капитаном от брода и с ким требају, е да би га повели, јер ми га је тешко жао, зашто није шарен ка и остали његови сродници, нити хоће с нима у једномислије бити, рад бих му добра за његово постојанство и верност к нашему Двору. Чините дакле шчо можете за њега и будите здрави и весели. Ја сам

Цетиње,
маја 22,
1817.

ваш доброжелатељ
Петровић.

Петар I С. Орловићу

22. V. 1817.

Љубезни Симо,

Чинио сам преписат начисто приложеноје овдје писмо за господина капитана от циркула у које није потреба било нишча поправљати прибавит само двије ријечи које се гласе шчо Доброћани неки говоре да Дубљанима нигда от них мира бити неће прије него ли они Цуцама који су Томаша Милића убили, просте да за њега вјечно поговора не буде, нијесам ово вјеровао, али Доброћани пригоне и ко не вјерује, да вјеровати може, будући дају прилику от вјеровања. Ја видим да ће они учинит једну смутњу која се неће скоро избистрит, ако господињ капитан от циркула не чини те арестанте²⁾ пустит, зашто је то једно преко мјере велико насиље које се терпјети не може. Тога ради вас молим да приложите о том ваше стараније да би се прекратиле оне несреће које комунитад³⁾ добротска с трибуналом которскијем уноси међу ове два народа. В прочем љубезно вас поздрављам и остајем

Цетиње,
маја 22,
1817.

ваш доброжелатељ
М. Петровић.

¹⁾ Поселеније = насељавање.

²⁾ Арестанте = затворенике.

³⁾ Комунитад = општина.

Петар I С. Орловићу

27. V. 1817.

Љубезни Симо,

Како сам вам приђе препоручио Новака Жутковића тако га и сад препоручавам у ови разлог, да зборите с капетан Иваном Цотовићем да га поведе с његовом фамеом у Русију, и ако му не би от двора плаћено било шчо би за њега и за његову чељад потрошио, ја ћу му писмо учинит да му платим, а више се не јемчим ни за кога кои вас љубезно поздрављам и остајем

Цетиње,
маја 27,
1817.

ваш доброжелатељ и слуга
Петровић.

Споља:

„Его високоблагородију господину мајору Орловићу у Котор“.

Петар I С. Орловићу

15. VII. 1817.

Љубезни Симо,

Иде тамо наш Иванчик да се вјенча са својом вјереницом и да се опет овамо поврати кад ви дођете. Ја не находим за нужно да о том пишем господину капитану от циркула када се ви у тому граду находите, знајући да Иванчика љубите и да ћете учинити шчо требаје у његову ползу. Но се чудим како је вам которска врућина стала угодно у вријеме кад орлови гнијезда у планинама савијају, а жабе у долинама крокоћу. Поздравите с моје стране господина капитана, тако и господина мајора љубезно, ја сам

Цетиње,
јула 15,
1817.

ваш доброжелатељ
Петровић.

На полеђини стоји:

„Его високоблагородију господину мајору Орловићу у Котор“.

Петар I С. Орловићу

21. VIII. 1817.

Љубезни Симо,

Ако је наш министер у Цариград платио капетане кои су возили Черногорце за нихове трошке и за повоз, примите от господина Занета Валера вешчи¹⁾ моје у заклад оставлене и донесите са собом, а расписку његову вратите.

¹⁾ Вешчи = ствари.

Чујем да је много Црногорацах умерло а навлашчито от куће Абрамовића и жалим ону лијепу момчад. Рад бих знат за попа Митра је ли жив и јесу ли сви бродови дошли и чељад у лазарете уљегла. Поздравите от моје стране господина капитана и господина мајора љубезно, ја вас чекам сјутра овамо и остајем

На Цетиње,
августа 21,
1817.

ваш доброжелатељ и слуга
Петрович.

Споља:

„Его високоблагородију господину мајору Орловићу у Котор“.

Петар I С. Орловићу

22. IX. 1817.

Љубезни Симо,

Доша је овдје из Кримаје један Бокијел именован Томо Милинић бивши топчибаша сербски кои вас знаде и каже ми да је Бениксон с његовом војском на турску границу, да се и главнокомадујушчи фелтмаршал Бертлај ди Толи кренуо тако и турска војска да је по своим границам разстављена и да је све у готовности, не требује напо почети бој, и по његову кажевању како и по јавному слуху кои се сад у Боку разноси ваља да буде рат, будући Турчин не може нигда пушчит шчо Росија ишче, то јест перво Србију да будет независима, друго Валакију, Молдавију и Болгарију, треће слободни ход војеник корабљам¹⁾ чрез пролив цариградски из једнога мора у другоје и порт истен, а сувише 350 милионов за трошак; ови два пункт(т)ата касателно порта и корабљеј, мене се чини воздвигнуће рат и дај Боже да тако будет, ја вам пуно препоручавам да речете Брђанима нека међусобом живе мирно и нека о рати нишча не говоре и турске људе не задиевају, а себе нека чувају от сваке пријеваре и от кужне болести, која се у Зету находи и која се како ми из Котора пишу у Бар појавила. В прочем драго вас поздрављам и јесам

Цетиње,
сеп. 22. 1817.

ваш доброжелатељ и слуга
Петрович.

Споља:

„Его високоблагородију господину мајору Орловићу у
манастир Острог“.

У овом писму налази се једна цедуља, писана руком Петра I. На њој стоји ово:

¹⁾ Корабљ = лађа.

„Наш љубезни Степан Андријевић наводи се градоначалником у Феодосију, којему је повјерена не мала сума новаца на стројеније порта и магацина. Ови је чојек искрај њега доша.

Граф Капо де Истрија лишен својега мјеста и монарше милости и Недоба позван у Петербург, чини ми се да неће на ове стране доћи. Вучетић сам себе отрова, Ивелићу дом изгорио“.

Петар I С. Орловићу

6. X. 1817.

Љубезни Симо,

Ја сам помирио архимандрита Авксентија и Феодосија да први буде началник и старјешина, и да Феодосија држи како брата млађега лијепо, а Феодосија да га почитује и слуша како свога отца и началника и да нишча без његова знања не чини, и они су се обоица писмено обећали да ће своје обещчаније исполњат.

Шиљем ви писма која нијесам мога прије послати не имајући времена писат, а Стефана није дома било, доша је Ђуро Радонић дома и о његовом дошествију разумјећете от Авксентија, Лукач је поша три дни прије него ли Станко пут Петербурга, зашто је Станко био болестан, понио је писма Двору и препоруку на Санковскога, писано је да сам ја Черногорце натјера силом да иду у Росију, а да их никаква нужда није нагонила да тамо иду, јошч Бог зна које су лажи наплетене у које ни вас оставили нијесу, каже ми Стефан да Пламенац није поша пут Цариграда, али се надам да ће они чојек доставит наша писма министру и да ће министер узет другојачије мисли него ли је имао прије отјезда Лукачева, в прочем љубезно вас поздрављам и остајем

Цетиње,
октобра 6.
1817

ваш доброжелатељ и слуга
М. Петровић.

Петар I С. Орловићу

(Недатирано)

Ја сам ви писа у хитање, јер чељаде које писма носи, не могаше чекати, а нарочно немам кога послати.

Пламенчева писма не кажите никоме и не заборавите говорит за моју кућу у Будву, јер чујем да је не хоће ослободит.

Спомените за Кусовце и за остало шчо сам вам препоручио, тако и за Чавора ухваћенога, реците Иванчику да ради скоро дома доћи.

Ако Суђића пошљу у Будву, пишите ми да и ја пошљем Јакова, али кога другога, будите ми здрави и весели.
